

♥ can
uzun öykü

THOMAS MANN

Venedik'te Ölüm

25. BASKI

Çeviri: BEHÇET NECATİGİL

THOMAS MANN
VENEDİK'TE
ÖLÜM

Der Tod in Venedig, Thomas Mann

© 1913, S. Fischer Verlag, Berlin

© 1966, 1967, Katia Mann

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

25. basım: Temmuz 2018, İstanbul

Bu kitabın 25. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-2247-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750722479

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

THOMAS MANN
VENEDİK'TE
ÖLÜM

UZUN ÖYKÜ

1929 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Almanca aslından çeviren

Behçet Necatigil

♥can

Thomas Mann'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Buddenbrooklar, 1983

Tonio Kröger, 1997

Seçilen, 1998

Büyülü Dağ, 1998

Lotte Weimar'da, 2009

Zor Saat, 2011

Değişen Kafalar, 2011

Aldanan Kadın, 2012

Majesteleri Kral, 2013

Mario ile Sihirbaz, 2013

Doktor Faustus, 2013

Dolandırıcı Felix Krull'un İtirafı, 2014

Efendi ile Köpeği, 2015

THOMAS MANN, 1875'te Almanya'da doğdu. 1898'de yayımladığı ve *Der kleine Herr Friedemann* (Küçük Friedemann) adı altında topladığı ilk öykülerinde, daha çok Schopenhauer, Nietzsche ve Wagner'in etkisi altında kalarak sanatçının yaratma sorununa odaklanmıştı. Bu ilk öykülerinin ardından Mann'ı asıl üne kavuşturan *Buddenbrooklar* adlı toplumsal roman yayımlandı. 1903'te *Tonio Kröger*, 1912'de *Venedik'te Ölüm* yayımlandı. Daha sonra *Büyülü Dağ*'ı yazan Mann, Hitler iktidara gelince Almanya'dan ayrıldı. 1936'da ABD vatandaşlığına geçti ve Almanya'nın karanlık tablosunu çizdiği *Yusuf ve Kardeşleri* dörtlemesini yayımladı (1933-1942). Dörtlemenin ardından yazmaya koyulduğu *Doktor Faustus*'ta ise besteci Andreas Leverkühn'ün yaşamöyküsünün ışığında, Alman kültürünün barbarlığa yenik düşmesini anlattı. Mann, "Anılar, Birinci Kısım" alt başlığını taşıyan *Dolandırıcı Felix Krull'un İtirafları*'nın devamını yazmayı tasarladıysa da, romanını tamamlamadı. 1929'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Mann, 1955'te Zürih'te öldü.

BEHÇET NECATİGİL, 1916'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra 1940-1972 yılları arasında öğretmenlik yaptı. Çağdaş Türk Edebiyatı'nın en seçkin şairlerinden biri olan Necatigil, Almanca'dan çeviriler yaptı; sekizi Knut Hamsun'dan olmak üzere otuza yakın kitap çevirdi. 1979'da İstanbul'da öldü. Ailesi tarafından konan Necatigil Şiir Ödülü, 1980'den bu yana kesintisiz olarak veriliyor.

Birinci bölüm

Gustav Aschenbach ya da ellinci doğum gününden beri resmen taşıdığı asalet unvanıyla Gustav von Aschenbach, kıtamızda aylarca tehlike havası estiren 19. yılının ilkbaharında bir ikindiüstü, Münih'te Prinz-Regenten Caddesi'nde bulunan evinden, bir başına uzunca bir gezintiye çıkmıştı. Öğleye kadarki saatleri dolduran zorlu, çetin, tam da o sıralarda son derece ölçülü davranma, özen, derinleşme ve dikkatli irade isteyen çalışmadan sınırları gerilen yazar, kafasındaki yaratıcı mekanizmanın kesilmeyen işleyişini, yani Cicero'ya göre belagatın ta kendisi demek olan *motus animi continuus*'u¹ öğle yemeğinden sonra bile önleyememiş ve enerjisinin gittikçe tükenmesi karşısında, gün ortası bir kez, o kadar gerekli ve hafifletici olan uykuyu da bulamayınca, çayını içtikten az sonra, havanın ve hareketin sınırlarını yatıştırıp kendisini verimli bir geceye kavuşturacağı umuduyla açık havayı tercih etmişti.

Mayıs başlarıydı; yağışlı, soğuk geçen haftalardan sonra birdenbire aldatici bir yaz bastırmıştı. Ağaçların yaprakları henüz tek tük belirmişti, ama İngiliz Bahçe-

1. (Lat.) Ruhun daimi hareketi. (Ç.N.)

si'nde¹ ağustostaki gibi boğucu bir hava vardı; bahçenin şehre yakın kısmı arabalar ve gezmeye çıkmış insanlarla doluydu. Aschenbach, tenhalaşan yollardan geçerek vardığı Aumeister önünde bir süre oyalanmış, kenarında birkaç faytonla üç dört atlı konak arabasının durduğu, içerisi halkla dolup taşan gazinoyu şöyle bir seyretmiş, güneş batarken parktan çıkıp kırlardan geçerek dönüş yolunu tutmuş ve yorgunluk duyduğu ve Föhring üzerindeki bulutlara bakarak bir fırtına kopacağını sezdiği için, Kuzey Mezarlığı'nda, kendisini doğruca şehre götürecektir tramvayı beklemeye başlamıştı.

Tramvay durağında ve çevresinde tesadüfen kimsecikler yoktu, ne çifte rayları, ıssızlığıyla keskin parıltılar içinde Schwabing'e doğru kaybolan, kaldırım taşı döşeli Ungerer Caddesi'nde ne de Föhring şosesinde bir taşıt görülüyordu; satışa sunulmuş haçlarıyla, mezar kitabeleri ve heykelleriyle, ortaya kalansız yatansız ikinci bir mezarlık çıkaran taş yapımevlerinin çitlerinin ardında in cin top oynuyor ve bu atölyelerin karşısında Bizans yapısı, cenaze merasim binası, sönmekte olan günün son ışıkları içinde sessiz yatıyordu. Binanın Rumi haçlar ve açık renkli hiyeroglif benzeri süslerle bezenmiş cephesinde ayrıca simetrik bir düzenle dağıtılmış ve yaldızlı harflerle yazılı kitabeler görünüyor, kitabelerde Kutsal Kitap'tan alınma, ahiretle ilgili, "Tanrı evine girerler!", "Ebedi nur onlara yol gösterebilir!" gibi cümleler okunuyordu; Aschenbach, birkaç dakika içinde bu vecizeleri okuyup gönül gözünü onlardaki saydam mistisizme daldırmakla tam bir zihin oyalanması bulmuştu ki, birdenbire daldığı âlemden uyanarak revakın orada, açık merdiveni sağlı solu bekleyen apokaliptik hayvan heykellerinin yukarısın-

1. Münih'te bir park. (Ç.N.)

da, hiç de sıradan olmayan haliyle, düşüncelerine bambaşka bir yön veren bir adam gördü.

Bu adamın bronz kapıdan çıkarak binanın içinden mi geldiği, yoksa sokaktan gelip farkına varılmadan yukarı mı çıktığı anlaşılmıyordu. Aschenbach bu noktayı pek öyle derinleştirmemekle beraber, daha çok birinci olasılığa meylecti. Boyu oldukça uzun, zayıf, sakalsız, bıyıksız, dikkati çekecek kadar küt burunlu bu adam, kızıl saçlı tiptendi ve bu tipin sütbeyaz ve çilli teni onda da görülüyordu. Bavyeralı değildi besbelli; en azından başını örten geniş ve düz kenarlı hasır şapka, ona uzaklardan gelen yabancı biri görünümünü veriyor, bununla birlikte omzunda Bavyera tarzı bir sırt çantası taşıyordu, üzerinde kaba çuha gibi görünen sarımtırak bir spor elbise, dirseğini boş böğrüne yasladığı sol kolunda gri bir yağmurluk, sağ elinde de eğik olarak yere dayadığı, ayaklarını çaprazlayarak kalçasını yasladığı demir uçlu bir baston vardı. Baş, açık spor gömleğinden dışarı fırlamış, ince boynunda gırtlak çıkıntısını kuvvetli ve çıplak gösterecek şekilde yukarı kalkmış, küt burnuna hiç yakışmayan iki dikey ve enerjik çizgiyle renksiz, kızıl kirpikli gözleri, keskin bakışlarla ufka dikilmişti. Duruşunda, her şeyi bir bakışta hâkim bir şekilde kavrayan, cüretkâr, hatta vahşi bir şeyler –belki de bu izlenimi pekiştiren, kendisiyle birlikte insanı da yukarıya taşıyan konumuydu– vardı; çünkü ya batmakta olan güneşin ışıklarıyla kamaşmış gözlerinin çehresini kırıştırmasından ya da yüzündeki fizyonomik bir kusurdan ötürü dudakları kısa kalıyor; etlerine kadar açıkta olan dişleri, dudaklarının arasından beyaz beyaz, uzun uzun sırtıyordu.

Yarı dalıp gitmiş, yarı araştıran gözlerle bu yabancıyı süzerken, gerekli nezaketi elden bırakmış olsa gerekti; çünkü birden yabancıнын da bakışlarına karşılık verdiğini fark etti; hem de öyle meydan okurcasına, gözlerini di-

kerek ve karşısındakinin bakışlarını çevirmeye o kadar azimli ki; Aschenbach, bir tatsızlık duygusu içinde başını çevirip artık bu adamla ilgilenmemeye karar vererek çitler boyunca gezinmeye koyuldu. Nitekim, bir dakika sonra da onu unutmuştu bile. Acaba yabancının görünüşündeki o göçebelik mi etkilemişti hayalini, yoksa maddi-manevi başkaca bir güç mü vardı ortada: Ansızın ruhunda tuhaf bir genişleme hissetti. Bir çeşit serseri bir huzursuzluk, delikanlılara özgü uzaklara susamış bir özlem; o kadar canlı, o kadar yeni ama yine de çoktan terk edilmiş, unutulmuş bir duyguydu ki bu, ne olduğunu, nereye yöneldiğini anlamak için olduğu yerde, ellerini arkasında birleştirmiş, gözlerini yere dikmiş, öylece mihlanıp kaldı.

Seyahat arzusuydu bu, başka bir şey değil; fakat bir nöbet gibi bastırmış, bir tutkuya dönüşmüş, adeta bir sanrı haline gelmişti. Arzusunun içine bakan bir göz açılmış, çalışma saatlerinden beri henüz durulmamış olan hayal gücü, çeşitliliği içindeki yeryüzünün hep birden hayaline getirmeye çalıştığı bütün harikaları ve dehşetleri için bir sergi açmıştı. Müthiş bir manzarayı gerçek gözleriyle görüyordu sanki; gök kubbenin altında kesif sisiyle ıslak, gür bitkili, görkemli, tropikal bir bataklık bölge; adacıklardan, bataklıklardan, çamur yüklü ırmak kollarından oluşan, insanlardan uzak, el değmemiş vahşi bir doğa görüyordu. Kaypak eğreltiotu yığınlarıyla yağlı, şişkin ve acayip çiçekler açan bitki örgüleri arasından yer yer tüylü palmiye gövdeleri fıskırdığını gördü; eciş bücüş ağaçların köklerini havadan geçirip toprağa saldıklarını, tıkanık ve yeşil gölgelerle kıpırdaşan sulara daldırdıklarını gördü; orada tabak gibi açılmış sütbeyaz yüzen çiçekler arasında fırlak omuzlu, yamru yumru gagalı yabancı kuşlar sığıklarda, başları yana çevrili, hiç kıpırdamadan duruyorlar, bambu kamışlığının boğum boğum

kamışları arasında pusuda bir kaplanın gözleri ışıltıyor ve Aschenbach yüreğinin dehşet ve esrar dolu arzularla çırpındığını duyuyordu. Derken hayal kayboldu ve Aschenbach başını sallayarak, mezar taşçılarının çitleri boyunca gezintisine devam etti.

Hiç değilse dünyadaki dolaşım araçlarından yararlanma imkânlarına sahip olalı beri, seyahat etmeye, insanın istemediği halde ara sıra başvurmak zorunda kaldığı bir sağlık önleminde başka bir gözle bakmamıştı. Benliğinin ve bütün Avrupa'yı benimsemiş ruhunun kendisine yüklediği ödevlerle –alacalı bulacalı dış dünyanın meraklısı olamayacak kadar– fazlasıyla meşgul, yaratma sorumluluğuyla çok yüklü, eğlenceden yana çok gönülsüz, yeryüzü hakkında herkesin çevresinden pek ayrılmaksızın edinebileceği görüşle yetinmiş, Avrupa'dan dışarı çıkmak şöyle dursun, hiçbir zaman böyle bir arzu bile duymamıştı. Üstelik hayatı bitişe doğru gittiğinden, sanatçıların duyduğu o bitirememeye korkusunu –işlerini tamamlamadan ve kendini tam anlamıyla teslim etmeye hazır olmadan saatin durabileceği yönündeki o kaygıyı– artık sadece bir kuruntu olarak öteleyemediği için, dışarıdaki varoluşu kendisi için bir vatan haline gelen bu güzel kentle, dağlarda kurduğu ve yağmurlu yaz aylarını geçirdiği kaba saba kır eviyle yetiniyordu neredeyse.

Çok sürmedi; bu kadar geç kalmış, bu kadar ani bir esintiyle gelen arzu, hemen az sonra mantığı ve gençliğinden bu yana alışageldiği nefsine hâkim olma duygusu sayesinde derli toplu ve akla uygun bir çerçeveye alındı. Kır evine göç etmeden önce, hayatını bağladığı eserini bir noktaya kadar götürmeyi aklına koymuştu; kendisini işinden aylarca uzakta tutacak olan dünyayı dolaşma düşüncesi; ona alabildiğine temelsiz, planlarına çok ama çok aykırı geliyordu, böyle bir şey cidden söz konusu bile olamazdı. Bununla beraber böyle ani bir ayartılışın

hangi nedenden ileri geldiğini de çok iyi biliyordu. Kaçmak arzusuydu bu, kendisine itiraf ettiği şey: Uzaklara, yeniliklere, kurtulmaya, yüklerden sıyrılmaya, unutmaya duyduğu bu özlemde – Kaçmak, eserinden, donuk, soğuk ve hummalı bir ödevle sınırlanmış her günkü yerlerden uzaklaşmak! İşini seviyordu gerçi; inatçı, gururlu ve kaç kez denenmiş iradesiyle, kimselerin bilmesini ve eserinin hiçbir şekilde hiçbir tükenme, gevşeme belirtisiyle dışa vurmasını istemediği, gittikçe artan o yorgunluğu arasındaki sınırları yıpratın, her gün yeniden tazelenen savaşı da seviyordu hani neredeyse. Fakat yayı fazla germemek, varlığını bu kadar canlı duyuran bir gereksinmeyi dikbaşlılık edip boğmamak akla uygun geliyordu. İşini düşündü; gelip dayandığı, bir önceki gün olduğu gibi bugün de bırakmak zorunda kaldığı ve ne sabırlı bir dikkat ne de ani bir atılımla başarılacağı benzeyen noktayı düşündü. Bu kısmı yeniden gözden geçirdi, engeli kırmayı ya da çözmeyi denedi ve bir isteksizlik ürpertisiyle atılımdan vazgeçti. Burada hani öyle görülmedik bir güçlük de bulunmuyordu, aksine Aschenbach'ın elini kolunu bağlayan şey, artık hiçbir şeyle giderilemeyecek bir yetersizlik görünüşündeki isteksizlikten doğma kuruntulardı. Gençken, yetersizliğe yeteneğin özü ve iç doğası gözüyle bakmış ve duygunun iyimser bir gelişigüzellik ve yarım bir olgunlaşmayla yetinmekten yana olduğunu bildiği için, yetenek uğruna duyguları dizginleyerek soğutmaya çalışmıştı. Yoksa boyunduruğu altına aldığı duygular şimdi onu terk ederek, sanatını daha ileri götürmekten ve kanatlandırmaktan vazgeçerek biçim ve anlatımın verdiği bütün hazları, bütün o kendinden geçişleri alıp götürerek ondan intikam mı alıyordu acaba? Kötü şeyler yazdığı sanılmasın: Geçen yılların yararı, kendisini ustalığından her an tam bir gönül rahatlığıyla emin hissetmesi olmuştu hiç değilse. Fakat, bütün bir ulusun kutladığı bu

ustalıktan o hoşnut olmuyor, eserini kıvılcımlı parıltılar saçan bir dehanın belirtilerinden yoksun buluyor, zevk sahibi okurların, daha önemli bir üstünlük olması gereken içerik derinliğinden daha çok bu zekâ parıltılarından hoşlandıklarını görüyordu. Yazı kırlarda, yemeğini pişirecek bir hizmetçi kız ve bu yemeği masaya, önüne getirecek bir uşakla beraber, o küçük evde bir başına geçirmekten korkuyordu. Hoşnut olmadığı gevşekliğini yeniden çevreleyecek olan dağ, tepe ve yamaçların aşına çehreleriyle karşılaşmaktan korkuyordu. Yazın çekilebilir ve verimli bir hale gelmesi için bir ara perde, adam sen de bir yaşayış, felekten gün çalmak, gurbet havası, taze kan gerekiyordu. O halde seyahate çıkmalı – bu onun için uygundu. Öyle pek uzaklara da değil! Kaplanların oraya kadar uzanmak şart mı? Yataklı vagona bir gecelik bir yol ve o güzelim güneyde her milletten insanla dolu bir tatil kentinde üç dört hafta sürecektir bir *siesta*...

Elektrikli tramvayın gürültüsü Ungerer Caddesi'ne doğru yaklaştığı sırada, Aschenbach işte bunları düşünüyordu; tramvaya binerken, bu geceyi haritaları ve tren tarifelerini incelemeye ayırmaya karar verdi. Tramvayın sahanlığında, hasır şapkalı adam, ne de olsa önemli sonuçlar doğuracak olan bu serüvenin ortağı aklına geldi. Ama onu ne eski yerinde, ne bir sonraki durakta, ne de tramvayda da görebildiği için, adamın nerede kaldığını anlayamadı.

Thomas Mann'ın yazarlık yaşamında *Venedik'te Ölüm*'ün özel bir yeri vardır. 1929'da Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen Mann, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde yayımlanan *Venedik'te Ölüm* adlı uzun öyküsünde, sanatçının trajik çıkmazını işler. Dinlenmek için Venedik'e giden ünlü yazar Aschenbach, genç Polonyalı Tadzio'nun Yunan tanrılarını andıran olağanüstü güzelliği karşısında büyülenir. Sanatçının varoluşunu aşk ve ölüm singeleriyle harmanlayan *Venedik'te Ölüm*, Mann'ın derin duyarlılığının en yalın örneğidir. Luchino Visconti tarafından sinemaya da uyarlanan bu ölümsüz eseri, Behçet Necatigil'in çevirisiyle sunuyoruz.

